

Magdalena Folch Solé
Reus, 1903 – Tarragona, 1981
Dibuixant i pintora,
Professora de filosofia i dibuix i pintura

La seva infantesa ja augurava el camí que escolliria, perquè ben aviat es desvetllà la seva afecció al dibuix i les seves aptituds innates. Quan tenia nou anys va ingressar a l'Escola Municipal d'Arts i Oficis. Aquest centre d'ensenyament, que havia estat creat el 1898 i que donava resposta a les reiterades peticions de diferents col·lectius reusencs, esdevingué una important institució ciutadana d'ensenyament artístic i d'oficis artesans. La jove Magda hi assistí fins a l'edat de setze anys i en va sortir amb un sòlid bagatge.

Segura dels coneixements adquirits i amb vocació docent, l'any 1922 sol·licità a l'Ajuntament reusenc el càrrec de professora auxiliar de dibuix de l'Escola i es convertí en ajudant del professor Tomàs Bergadà, sense deixar d'ampliar els seus coneixements, continuà amb la pràctica del dibuix i la pintura.

Al mateix temps, Magda Folch havia optat per cursar el batxillerat en uns anys en què la presència de noies a les aules d'ensenyament secundari era força excepcional. Decidida a seguir estudiant, es matriculà a la Universitat de Barcelona, on es llicencià en Filosofia i Lletres i on també seguí els cursos de l'Escola de Bibliotecàries.

En l'«Exposició d'Artistes Reusencs» que organitzà el Centre de Lectura de Reus l'any 1926, hi va participar amb set quadres. La seva experiència docent en el camp de l'art li valgué ser nomenada, aquest mateix any, professora titular de dibuix a l'Escola Municipal d'Aprenents i de Comerç, que es va convertir, l'any 1929, en l'Escola del Treball.

La seva tendència al retrat es va poder veure, per primer cop, en una sèrie de dibuixos al carbó que exposà el 1929 a Salou. Alhora, començà a donar classes de Filosofia a l'Institut de Secundària de Reus. Aquest vessant pedagògic aportà un enriquiment personal i professional remarcable en la seva trajectòria vital i artística. L'any 1930 presentà una col·lecció de dibuixos al Centre de Lectura de Reus; era la primera exposició individual que feia a la seva ciutat. També prengué part en la «III Exposició d'Art» a Tarragona. En reconeixement de la seva vàlua, l'Ajuntament de Reus li concedí una beca per ampliar estudis a París. El seu pas per la capital europea de l'art consolidà el seu bagatge artístic i les seves aptituds tècniques.

El 1931 tornà a exposar al Centre de Lectura per presentar els nous treballs, on predominava l'obra pictòrica. Reus descobria una artista: *«Aquesta jove artista ens ha causat sorpresa i admiració per la gran força en fer sentir el moment emocional que amb tanta valentia cerca»*, ressenyà la Revista del Centre de Lectura. La ciutat, representada per les autoritats municipals, li reté un homenatge per l'èxit assolit. Els temes, natures mortes, flors, paisatges i figures, són plasmats amb una paleta àmplia i de traç impressionista on no manca una textura potent dotada d'abundant material. En els seus paisatges traspuja la influència de Mir; la mateixa Magda Folch va expressar sempre la seva admiració per aquell artista que havia conegut i pintat la nostra comarca. Els dibuixos de figures al carbó exposats palesen el domini de l'ofici per capturar el gest humà en la seva naturalitat.

Va contraure matrimoni amb el catedràtic de Filosofia Emili Donato, i la parella es traslladà a viure i a treballar a la ciutat de Figueres, on ella continuà pintant i on presentà la seva segona exposició de teles sota el títol de «Maig 1935». Durant aquests anys coneix Dalí i, d'alguna manera, els treballs d'aquesta època tenen un cert influx surrealista. Els retrats s'interpreten amb un contundent primer pla frontal i també de perfil, i amb un dibuix elaborat, molt preciosista i delimitador.

Viuen els anys de la Guerra Civil a Figueres i, un cop acabada, la família Donato-Folch s'instal·la a Barcelona. La depuració i represàlia franquista sobre el cos de professors de tarannà liberal afectà Emili Donato, que es veié apartat de la seva plaça de catedràtic. Foren uns anys durs i difícils, i la

immediata postguerra marcà un canvi en el treball plàstic de Magda Folch. Les tonalitats fosques hi predominen i li serveixen d'un profund i intens fons on ubicar les figures, perquè cal remarcar que l'activitat artística ajudà la pintora a superar moltes adversitats econòmiques i emocionals d'aquesta etapa.

Magda Folch es presentà a la convocatòria del concurs de la Medalla Fortuny, l'any 1942, i també mostrà diverses obres a l'«Exposició Nacional de Belles Arts», de Barcelona. Exposà a Manresa, on obtingué un èxit de gran ressò. Continuarien les exposicions a Barcelona, Figueres, Reus, Lleida, Girona, Madrid i València, entre d'altres.

Recuperada la plaça docent de Filosofia de l'espòs de l'artista, la família es traslladà a Eivissa. El nou escenari geogràfic on s'emmarca la vida de Magda Folch representa un punt d'inflexió en la seva trajectòria artística. Les seves teles s'omplen d'una llum nova, aquella que posseeix l'aire de l'illa, que impregna les seves retines dia a dia. Aquell esclat de claror li captiva l'esperit i la seva sensibilitat no pot ser aliena a un repte tan estimulant: capturar uns colors plens d'alè que il·luminen les seves obres. *«Fou com si em desprengués d'un vestit hivernal»*, digué l'artista. I plasmà la gent de l'illa, dibuixà retrats i representà el paisatge illenc amb renovades forces, amb una paleta transformada i amb un traç de pinzellada ràpida, contundent i ferma. Segura dels nous treballs, exposà aquella producció a la galeria illenca Enesus. Retornà a Barcelona carregada d'una important col·lecció que novament mostrà, en aquella ocasió a la galeria Syra de la capital catalana. La crítica percebé el canvi de tendència, la renovació de plantejaments plàstics qualificà del tot positivament.

Els anys cinquanta foren de gran activitat. El 1952 exposà a la galeria Syra, de Barcelona, i a la sala Macarrén, de Madrid. Al cap de dos anys, exposà a les galeries Pallarès de la ciutat comtal i a la Sala Municipal de Girona i en altres poblacions de Catalunya. La figura i l'obra de Magda Folch la trobem ja consolidada, i la crítica, a cada nova exposició, destaca el trets més definidors del seu art. El delicat i transparent tractament del color amb infinitat de matisos, quasi imperceptibles i aconseguits a força de treball, que omplen les seves teles, féu escriure a Arnau Puig que *«les coses, per a l'artista, no existirien si no fossin transformables en sensació cromàtica»* i les pintures de flors *«estan plenes d'un ritme humà, d'un mimetisme vital»*, en paraules de J. M. Rodríguez Méndez.

La reeixida llum que contenen les seves obres ha estat remarcada com a la qualitat definitòria del seu estil. I reiteradament la crítica elogià la immensa capacitat de l'artista per copsar i penetrar en el caràcter de la persona quan plasmava una fisonomia, amb un estil de mà àgil, ràpid i segur en què la minuciositat no rau en el detall sinó en l'alè que respira el retrat.

L'any 1960 es traslladà amb la seva família a Tarragona, on s'establí de forma definitiva, i ben aviat exposà a la sala Guàrdias. Docent vocacional, la seva dedicació, gairebé exclusiva, durant aquests anys es circumscriví a l'activitat pedagògica del dibuix i la pintura a l'Escola d'Art de la Diputació de Tarragona. Allí aplicà un renovat mètode d'ensenyament basat en la percepció i en el descobriment de la forma i de l'objecte, més que en el mer aprenentatge de la tècnica del dibuix i la pintura.

Dona d'una envejable vitalitat, continuava pintant quan li vorejava la setantena. En cap moment va perdre aquells dots de reflectir l'ànima en el rostre de les persones, tasca complexa que dominà, i va continuar deixant el seu geni en aquelles flors plenes de tendresa. Una nova producció artística que exposà l'any 1971 i el 1975 a les galeries Syra de Barcelona.

A la seva ciutat nadiua, sempre li ha estat reconegut el gran talent per al retrat, i moltes famílies de Reus disposen d'obres de Magda Folch on són representats els sers estimats. Els mateixos companys artistes li demanaven de plasmar la seva figura sobre la tela, i així pintà Tomàs Olivar, entre d'altres. El seu prestigi de retratista arribà lluny i fou encarregada de pintar la família de l'expresident de l'Argentina, Laureano Gómez, i també el bisbe d'Eivissa sol·licità l'art de la pintora per perpetuar la seva imatge.

Una obra excepcional dins la seva carrera artística fou el retaule de l'altar de la Mare de Déu de Montserrat per a l'església de Sant Joan de Reus, on els escolanets corresponen a retrats de nens de la ciutat.

La reusenca sala Anquin's acollí les dues darreres exposicions de Magda Folch, els anys 1975 i 1979. Davant una obra de plenitud, sòlida i, tanmateix, fresca i amb renovada paleta, la crítica destacà «<la perseverança en la seva persuasiva eloqüència. [...] Com mai, l'autora dóna prova de la ductilitat de la seva capacitat de penetració en el tarannà de la persona retratada: dibuix rigorós, empast intencionat que modela o difumina sàviament les coloracions i els valors de l'obra», digué Salvador Vilaseca en la presentació de 1975.

Solament la Dama de la gran falç l'obligà a abandonar els pinzells, que encara tenien pintura fresca quan se endugué l'artista, en plena activitat, l'any 1981. Ens queden les seves obres com a testimoni de la seva personalitat artística, d'una vida dedicada a la pintura i al dibuix amb genialitat i rigor, i també resta el seu record en la memòria dels nombrosos alumnes, que guarden nítides les traces del seu mestratge abocat amb temperament vitalista, generós i comunicatiu.

L'any 1986, la Fundació 'la Caixa' organitzà a la sala de Tarragona una exposició antològica de l'obra de Magda Folch, un emocionant i exhaustiu recorregut per totes les èpoques de la seva creació «poètica», perquè la llum, el color, la forma, el gest, interpretats per la seva mà amb valentia i sinceritat, foren la plasmació dels seus impulsos més íntims i personals.

L'exposició homenatge al pintor tarragoní Tomàs Olivar, l'any 2005, estava presidida pel retrat de l'artista realitzat per Magda Folch l'any 1980.

PUYOL TORRES, Carme, *Miralls de Lluna. Dones als espais urbans de Reus*. Ajuntament de Reus, 2008